Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi 18: 141-152 (2005)

Eski ve Yeni 4–5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi

Adnan Semenderoğlu*, Ali Ekber Gülersoy**

ÖZET

Ülkemizde eski sosyal bilgiler programı (1968 programı) zaman zaman yapılan bazı değişikliklerle 2003–2004 öğretim yılına kadar tüm ilkokullarda (4. ve 5. sınıflar) uygulanmıştır. Eski programın artık çağın gereksinimlerine cevap vermemesi, öğretim programlarının Avrupa Birliği normlarına uyum sağlaması gereği vb. nedenlerle hazırlanan yeni sosyal bilgiler programı taslağı 2004–2005 öğretim yılında 9 ildeki pilot ilköğretim okullarında uygulanmıştır. 2005–2006 öğretim yılında ise taslak programda yapılan bazı küçük değişikliklerle yeni sosyal bilgiler öğretim programı, ülkemizdeki tüm ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarında uygulanmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarında uygulanmış olan eski sosyal bilgiler öğretim programları ve 2005–2006 öğretim yılında ülkemizdeki tüm ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarında uygulanmaya başlayan yeni sosyal bilgiler öğretim programı karşılaştırılarak ülkemiz şartlarında ortaya çıkabilecek bazı sorunlar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: eski ve yeni sosyal bilgiler öğretim programları, program deseni.

ABSTRACT

The former social studies curriculum (1968 curriculum) had been put into practice with some changes till 2003-2004 academic year in all primary schools (4th. and 5th. grades) in our country. The new social studies curriculum draft, has been applied as pilot study in some primary schools of nine cities during 2004-2005 academic year. It has been prepared due to the reasons as the former curriculum of social studies could not meet the requirements of modern age and because of the necessity of curriculum's accord with the EU norms etc. The New social studies curriculum has been put into practice in 4th. and 5th. grades of all primary schools with little changes in curriculum design in 2005-2006 academic year in Turkey.

In this study, it has been focused on some problems which may be appeared in comparing the former social studies curriculum which had been applied in 4th and 5th grades and the new social studies curriculum which has been put into practice in 4th. and 5th. grades of all primary schools in 2005-2006 academic year.

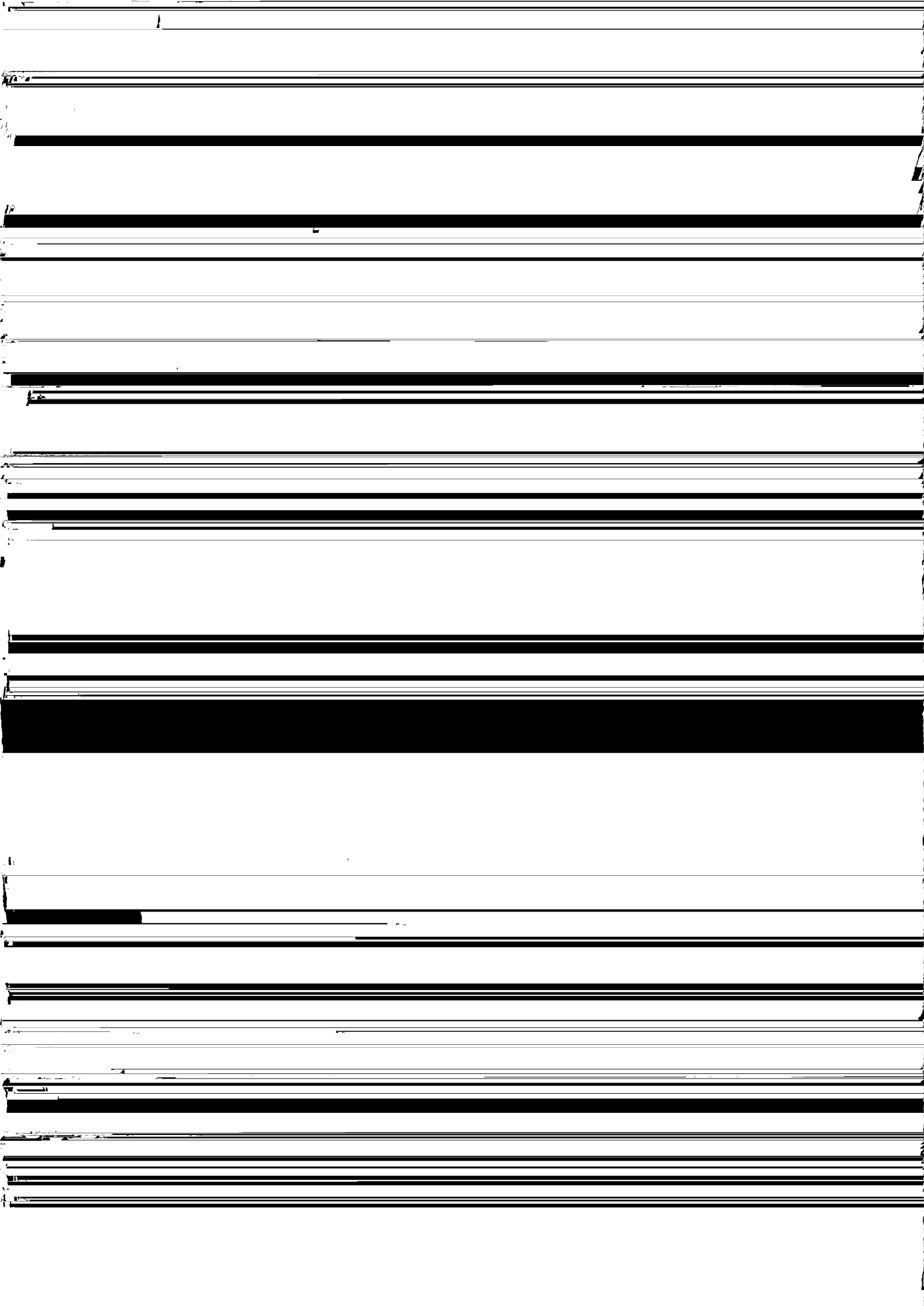
Keywords: former and new social study curriculums, program design.

GİRİŞ

Disiplinler arası ve çok disiplinli bir alan olan sosyal bilgilerin tanımlanması oldukça zordur. Bununla birlikte sosyal bilgiler iki ayırıcı temel özelliğe sahiptir. Bunlardan biri nitelikli vatandaş yetiştirmeyi amaçlaması, diğeri ise çok disiplinli bir alan olmakla birlikte bütüncül bakış açısına sahip olmasıdır. Sosyal bilimler yaklaşımını temsil eden Wesley'e göre sosyal bilgiler; sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş şeklidir. Bu yaklaşım sosyal bilgilere geleneksel bakış açısını yansıtmaktadır (Wesley, 1950; Hertzberg, 1981'den aktaran Doğanay, 2004: 205).

Ülkemizin sosyal bilgiler eğitimi uzmanlarından Erden'e göre "sosyal bilgiler ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır" (Erden, tarihsiz:8).

* Adnan Semenderoğlu, Yrd.Doç.Dr., DEÜ Buca Eğitim Fakültesi, a.semenderoglu@deu.edu.tr
** Ali Ekber Gülersoy, DEÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, gulersoy74@hotmail.com

okutulmaya başlanmıştır (Sönmez, 1998: 8–9). 1970–1971 öğretim yılında sosyal bilgiler dersi deneme niteliğinde ortaokul programlarında da resmen yer almıştır (Güngördü, 2001: 130). 1968 ilkokul programında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi konuları aynı çatı altında toplanmasına karşın üç dersin konuları ayrı üniteler şeklinde hazırlanmıştır. 1974, 1990 ve 1998 yıllarında gözden geçirilen ilkokul sosyal bilgiler programı, amaç ve hedeflerde önemli değişiklik olmaksızın 2004–2005 öğretim yılına kadar genel karakterini korumuştur. Ancak içeriğinde bazı değişimler yapılmıştır. Örneğin 1990 programında 5. sınıfta "Dünyaya Toplu Bakış" ünitesinin yerine 1998 programında "Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası" ünitesi getirilmiştir. Bunun gibi 2002 yılında 5. sınıf konuları içine ermeni sorunu ile ilgili eklemeler yapılmıştır (MEB, 1990, Vural, 2002'ye göre Doğanay ve Karakuş, 2004: 281).

Dünyada ve ülkemizde sosyal bilgilerde ünite ve konuların örüntüsünde üç farklı yaklaşım kullanılmaktadır. Bunlar tek disiplinli, çok disiplinli ve disiplinler arası yaklaşımlardır. Sosyal bilgiler öğretim programlarında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi gibi konuların birbirinden bağımsız üniteler şeklinde düzenlemesi tek disiplinli yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu yaklaşımın tipik özelliği üniteler arasında entegrasyonun olmamasıdır. Çok disiplinli yaklaşımda herhangi bir ünite ve konuda farklı disiplinlerin bakış açıları ayrı ayrı kurgulanır. Yani ünite ve konular tarihi, ekonomik, sosyal, siyasal, coğrafi vb açılardan ele alınmakta ancak bütünleşme tam sağlanmadan düzenlenmektedir. Disiplinler arası yaklaşımda ise ünite ve konuların tasarımı çeşitli disiplinlere ait kavram ve olguların belirli kavramlar, olaylar ve problemler etrafında anlamlı bir şekilde bir araya getirilerek sunulması şeklinde tanımlanabilir (Yıldırım, 1996: 89–94, Öztürk ve Dilek, 2002: 50–52).

Ülkemizde şimdiye kadar uygulanan tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi kapsamında ders ve programlar veya sosyal bilgiler programlarını, program desenleri açısından ele aldığımızda aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır. 1926, 1930, 1948 hatta 1962 ilkokul sosyal bilgiler öğretim programları tek disiplinli program desenine göre düzenlenmiş tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerine ayrı ayrı yer verilmiştir. 1968 ilkokul programında sosyal bilgiler başlığı altında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri ilk defa bir araya getirilmiştir. Ancak ünite ve konuların yine ayrı ayrı yapılandırılmış olması çok disiplinli yaklaşımdan çok tek disiplinli yaklaşımın devam ettiğini göstermektedir. Disiplinler arası yaklaşıma ise çok az yer verilmiştir. 1998 yılında uygulamaya konulan ilköğretim sosyal bilgiler programında ise ünitelerin bir kısmı disiplinler arası, diğer kısmı içe çok disiplinli desene göre yapılandırılmıştır (MEB, 1998b'ye göre Öztürk ve Dilek 2002: 52). 2004–2005 öğretim yılına kadar ilköğretim birinci ve ikinci kademeye yönelik sosyal bilgiler programlarında tek disiplinli ve çok disiplinli program desenlerinin hâkimiyeti devam etmiş, konuların birbirine kaynaştırılmış olduğu disiplinler arası program desenine çok az yer verilmiştir.

2005 Sosyal Bilgiler (4-5. sınıflar) Öğretim Programlarına Genel Bir Bakış

Bilindiği gibi 2004-2005 öğretim yılında pilot okullarda uygulanmaya başlayan Sosyal Bilgiler Taslak Öğretim Programları, 2005-2006 öğretim yılında bazı değişikliklerle ülkemizdeki bütün ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarında uygulanmaya konulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığına göre yeni sosyal bilgiler öğretim programının hazırlanmasının gerekçesi aşağıda özlü olarak sunulmuştur. Klasik eğitim sistemi, bilgi üretiminin yavaş ve üretilen bilginin geçerliliğinin uzun süreli olduğu sanayi toplumuna yönelik olarak geliştirilmiştir. Oysa günümüzde başta iletişim ve ulaşımın hızlanması ile ortaya çıkan küreselleşme, toplumsal, ekonomik, kültürel boyutları ile ulusal kavram ve sınırları zorlamaktadır. Bu durumda geçerliliği geçici olan bilgiyi öğrenmek değil sürekli bilgi üretme, mevcut bilgilerden yeni bilgiler türetme ve bilgiyi kullanma ön plana geçmektedir. Yeni öğretim programında, genel olarak çağdaş Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsemiş, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayan, bilgiyi kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı ve doğru karar veren), sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmek amaçlanmıştır (MEB, 2004: 44).

Buna göre alt yapısı 1940'lı yıllara dayanan ve statik bir yapıya sahip olan klasik eğitim sistemi esnek ve dinamik bir yapıya sahip olan bilgi toplumu için uygun görülmemektedir. Ayrıca eski programda çağın ihtiyaçlarına göre yapılan bazı düzenlemelerin yapısal reform niteliğinde olmadığı ve doku uyuşmazlığına benzetilerek eski yapıya uymadığı için başarılı sonuç vermediği düşünülmektedir.

Eski program davranışçı yaklaşıma (etki-tepki) göre yapılandırılmış olup dışsal değerlendirmeler ön plandadır (örneğin öğrenci dürüst olması gerektiğini söyler ve yazar). Bu yaklaşımda, bütün, parçalara (ünite ve konulara) bölünerek ele alınmıştır. Oysa insanın doğasında olay ve olguları bir bütün olarak değerlendirme eğilimi vardır. Buna karşın yeni program yapılandırmacı ya da oluşturmacı (constructive) yaklaşıma göre yapılandırılmış olup içsel değerlendirmeler önemsenmektedir (örneğin öğrenci dürüst olması gerektiğini anlar ve hisseder).

Yeni programda yapısal değişim olarak öğrenme alanı, örnek etkinlikler, tematik yaklaşım, kazanımlar, açıklamalar gibi yeni öğeler göze çarparken eski programda da bulunan ünite başlığının yer aldığı görülmektedir. Yeni programda ünite kavramı geçmesine karşın aslında değer, tutum ve becerilerin etkinliklerle kazandırıldığı tematik yaklaşım esastır. Bu yaklaşımda, temalar çerçevesinde gerçekleştirilen etkinlikler sırasında değer, tutum ve becerileri kapsayan formasyonu, öğrenme-öğretme süreci içinde, öğretmenin rehberliğinde öğrencilerin kendilerinin yapılandırması hedeflenmektedir.

Eski ve Yeni 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Genel Çerçevede Karşılaştırılması

Eski program genellikle tek disiplinli ve vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler yaklaşımı çerçevesinde yapılandırılmış iken yeni program "yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler" ve "sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler" yaklaşımı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Program deseni açısından ise eski program daha çok tek disiplinli ve kısmen çok disiplinli program desenini yansıtırken, yeni program çok disiplinli ve özellikle disiplinler arası program desenine göre hazırlanmıştır. Ayrıca her iki program yapısal açıdan birbirinden bütünüyle çok farklıdır. Bu nedenlerle birebir karşılaştırmak çok güçtür. Ancak eski program ile yeni programın bazı özellikleri tam olarak örtüşmeseler de deneme niteliğinde karşılaştırılarak bir sonuca varmak mümkün olabilir. Örneğin, eski 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında 96 olan özel amaç sayısının karşılığı kazanım sayısı olarak değerlendirildiğinde yeni programda 46'ya düştüğü görülmektedir. Ancak eski programda bulunan 4 ünite sayısına karşın yeni programda ünite sayısı 8'e çıkmıştır. Bunun gibi eski programda tam karşılığı ve yeri olmayan etkinlik örneklerinin sayısı 2004 taslak programda 70 iken yeni programda (2005) 64'e indirilmiştir (Tablo 1 ve 2). Aynı şekilde eski 5. sınıf öğretim programında 62 olan özel amaç sayısının karşılığı olarak yeni programda 47 kazanım sayısı görülmektedir. Ünite sayısı ise artarak 4'ten 8'e çıkmıştır. Etkinlik sayısı 2004 Taslak Program'da 58 iken, 2005 Öğretim Programında 55'e inmiştir (Tablo 3 ve 4).

Yeni programda kapsam olarak bazı değişikliklerden söz etmekte yarar vardır. Nitekim 7 ve 8. sınıflardaki vatandaşlık dersleri kaldırılmış, vatandaşlık ile ilgili konular veya temalar ilköğretimdeki bütün sosyal bilgiler derslerine yayılmıştır. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi içerik ve yöntemlerde değişiklikler yapılarak yeni programda yine yer almıştır.

Çizelge 1: 4. sınıf eski ve yeni sosyal bilgiler öğretim programlarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması.

ESKİ 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI			**YENİ 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI**	
ÖZEL AMAÇ SAYISI		**96**	KAZANIM SAYISI*	**46**
ÜNİTE SAYISI		**4**	ÜNİTE SAYISI	**8**
KONU SAYISI	*a) Ana Konu Başlığı*	*23*		
	b) Alt Başlık	*63*		
	c) Alt Başlık Maddeleri	*7*		
	a+b+c	**93**	KAZANIM SAYISI	**46**
			ETKİNLİK SAYISI**	**64**

* Yeni sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanım, eski programda yer alan amaç ve konu kavramlarının karşılığı olarak değerlendirilmiştir. ** 2004 taslak programda 70.

Çizelge 2: 4. sınıf eski ve yeni sosyal bilgiler ünitelerinin karşılaştırılması.

Öğrenme Alanı		Üniteler	Amaç/ Kazanım Sayısı*	Süre/ Ders Saati	Oranı (%)
YENİ PROGRAM	Birey ve Toplum	Kendimi Tanıyorum	6	12	11
	Kültür ve Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	6	15	14
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığımız Yer	8	15	14
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	7	15	14
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	İyi ki Var	6	12	11
	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep Birlikte	5	12	11
	Güç, Yönetim ve Toplum	İnsanlar ve Yönetim	4	15	14
	Küresel Bağlantılar	Uzaktaki Arkadaşlarım	4	12	11
		Toplam	**46**	**108**	**100**
ESKİ 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI		Aile, Okul ve Toplum Hayatı	32	27	25
		Yakın Çevremiz	16	15	14
		İlimizi ve Bölgemizi Tanıyalım	32	39	36
		Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu	16	27	25
		Toplam	**96**	**108**	**100**

*Yeni programda yer alan kazanım eski programda amacın karşılığı olarak değerlendirilmiştir.

Yeni programda eski programa göre hemen göze çarpan reform niteliğinde önemli yenilikler ve değişimler bulunmaktadır. Örneğin "öğrenme alanı", yeni programda ünitelerin bile üzerinde, içeriğin düzenlenmesi ve organizasyonunda birinci derecede etkili olan yapısal bir yenilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni sosyal bilgiler programında 4. sınıftan 8. sınıfa kadar devam eden 9 öğrenme alanı oluşturulmuştur. Ancak İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda "zaman, süreklilik ve değişim" öğrenme alanı, diğerleri içersinde ele alındığından 8 öğrenme alanı yer almaktadır ve her iki sınıfta öğrenme alanları aynı iken ünite adları farklıdır. 4. ve 5. sınıflarda belirtilen 8 öğrenme alanının en az biri ya da birkaçı her bir ünitenin yapılanmasında temel belirleyici olarak görülmektedir (Tablo 3). Bunun gibi "amaç" yeni öğretim programında "kazanım" olarak ifade edilmiştir. Etkinlik örnekleri ve açıklamalar ise yeni programda karşımıza çıkan yeni uygulamalardandır. Yeni programda dersin işleyişi tamamen etkinlikler üzerine kurgulanmıştır. "Etkinlik örnekleri" yeni programın kazanımların aktarılmasında temel uygulamalar olup öğretmene yol gösteren, bulunulan mekân ve imkânlara göre öğretmene esneklik tanıyan faaliyetleri kapsamaktadır. Açıklamalar ise kazanımlar ve etkinlikler, üniteler ve diğer dersleri ilişkilendiren yol gösterici ifadeler içermektedir.

Çizelge 3: Yeni sosyal bilgiler öğretim programında öğrenme alanları ve genel olarak içerdikleri sosyal bilim disiplinleri.

ÖĞRENME ALANLARI	İÇERDİĞİ DİSİPLİNLER
Birey ve Toplum	Psikoloji ve vatandaşlık bilgisi
Kültür ve miras	Antropoloji, tarih vatandaşlık bilgisi
İnsanlar. Yerler ve çevreler	Coğrafya, kısmen tarih ve vatandaşlık bilgisi
Üretim dağıtım ve tüketim	Ekonomi, kısmen tarih ve vatandaşlık bilgisi
Zaman, süreklilik ve değişim*	Disiplinler arası ve özellikle tarih
Bilim, teknoloji ve toplum	Disiplinler arası
Gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler	Sosyoloji, vatandaşlık bilgisi, hukuk
Güç, yönetim ve toplum	Sosyoloji, vatandaşlık bilgisi, hukuk
Küresel bağlantılar	Disiplinler arası

Kaynak: MEB, 2004: 94. *Bu öğrenme alanı 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programında yer almamaktadır.

Yeni programda "kazanımlar" başlığı altında; psiko-motor hedefler yerine "doğrudan verilecek beceri" (örneğin araştırma becerisi), duyuşsal hedefler yerine "doğrudan verilen değer" (örneğin duyarlılık, bilimsellik, vatanseverlik) kavramları programın temel ögelerini oluşturur.

Eski programda ana konu başlıkları, alt başlık ve maddelerin içeriği ve hedefleri vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler yaklaşımını yansıttığı gibi oluşturulan standart içerik öğretmen merkezli yaklaşımın ürünüdür. Yeni programda ise hedeflere "örnek olay incelemesi", "bilimsel araştırma", "kanıtları ayırt etme" ve benzeri etkinlik örnekleri ile ulaşılması amaçlanmıştır. Bir başka deyişle, eski programdaki amaç ve hedefler doğrultusunda düzenlenmiş standart bir içerik yerine, yeni programda, içeriği standart olmayan, kapsamı ve sınırları birçok faktöre bağlı olarak değişebilen etkinlik örnekleri ön plana çıkmaktadır. Bu durum yeni programın öğrenci merkezli olması, bilimsel araştırma, keşfetme, bilgiye ulaşma ve yaratıcı düşünme becerisi kazandırmayı ön plana alması ile ilgilidir. Etkinlikler içinde ayrıntı kendiliğinden ortaya çıkmakta, bu süreçte ayrıntının öğrenci tarafından keşfedilmesi beklenmektedir. Yeni programın olumlu yönlerinden biri de öğrenci merkezli oluşunun sonucu olarak öğrencilerin zihinsel ve fiziksel becerilerini geliştiren etkileşimli ortamlar sağlamasıdır.

Eski program sonuca (öğrenme ürünü olarak) yönelik bir değerlendirme sistemini benimsemiş iken, yeni program bunun yanında özellikle etkinliklerde ortaya çıkan öğrenme süreçleri sırasında katılım ve performansı değerlendirmektedir. Yeni programdaki değerlendirme araç ve yöntemleri oldukça çeşitlilik göstermektedir. Bunlara örnek olarak öğrenci ürün dosyası (portfolyo), gösteri, anekdotlar, projeler, gösteriler, çoktan seçmeli testler vb. gösterilebilir.

Çizelge 4: 5. sınıf eski ve yeni sosyal bilgiler öğretim programlarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması.

ESKİ 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI			**YENİ 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI**	
ÖZEL AMAÇ SAYISI		**62**	KAZANIM SAYISI*	**47**
ÜNİTE SAYISI		**4**	ÜNİTE SAYISI	**8**
KONU SAYISI	*a) Ana Konu Başlığı*	*21*		
	b) Alt Başlık	*66*		
	c) Alt Başlık Maddeleri	*21*		
	a+b+c	**108**	KAZANIM SAYISI	**47**
			ETKİNLİK SAYISI**	**55**

* Yeni sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanım, eski programda yer alan amaç ve konu kavramlarının karşılığı olarak değerlendirilmiştir. **2004 taslak programda 58.

Çizelge 5: 5. sınıf eski ve yeni sosyal bilgiler ünitelerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırılması.

Öğrenme Alanı		**Üniteler**	**Amaç/Kazanım Sayısı***	**Süre/ Ders Saati**	**Oranı (%)**
YENİ PROGRAM	Birey ve Toplum	Haklarımı Öğreniyorum	4	12	11
	Kültür ve Miras	Adım Adım Türkiye	6	15	14
	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Bölgemizi Tanıyalım	8	15	14
	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	7	15	14
	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Gerçekleşen Düşler	6	12	11
	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Toplum İçin Çalışanlar	5	12	11
	Güç, Yönetim ve Toplum	Bir Ülke Bir Bayrak	5	15	14
	Küresel Bağlantılar	Hepimizin Dünyası	6	12	11
		Toplam	**47**	**108**	**100**

ESKİ 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI	Vatan ve Millet	7	12	11
	Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk?	12	39	36
	Güzel Yurdumuz Türkiye	31	36	33
	İslamiyet'in Doğuşu, Yayılışı ve Türkiye	12	21	20
	Toplam	**62**	**108**	**100**

*Yeni programda kazanım eski programda yer alan amacın yerine kullanılmaktadır.

Eski programda ünite ve konular üst sınıflarda genişletilmiş olarak tekrarlanmıştır. Örneğin, eski programda 4. sınıf İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım ünitesinde (üçüncü ünitede) diğer bölgelere de ayrıntıya inilmeden yer verilmekte, aynı konular eski 7. sınıf birinci ünitede (Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri) genişletilmiş olarak tekrar ele alınmaktadır. Yeni 5. sınıf programında ise "Bölgemizi Tanıyalım", "Ürettiklerimiz ve Bir Ülke-Bir Bayrak" ünitelerinde yaşanılan bölgenin doğal ve sosyo-ekonomik özellikleri incelenmektedir. Öte yandan eski programda 5. sınıf ikinci ünite (Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk?) konuları, 8. sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi kapsamında genişletilerek ele alınmaktadır. Ancak yeni programda farklı sınıflarda ünite ve konular arasında ilinti olabilmekte buna karşın tekrar bulunmamaktadır. Öte yandan eski ve yeni 4., 5. sınıf sosyal bilgiler programında bilgi içeriğinin düzenlemesi açısından Türkiye'nin iklimi, yer şekilleri, doğal kaynakları vb konularına bir bütün halinde yaklaşılması, sadece yakın çevre olarak ilimiz ve bölgemiz konularında yoğunlaşılması ortak noktaları oluşturmaktadır.

İçeriğin yapılandırılması açısından da eski ve yeni programı değerlendirmekte yarar vardır. Buna göre eski 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programlarının "genişleyen çevreler" programına yönelik olarak yapılandırıldığı görülmektedir. Nitekim eski 4. sınıf sosyal bilgiler programları incelendiğinde; Aile, Okul, Toplum Hayatı, Yakın Çevremiz, İlimiz ve Bölgemiz gibi konuların ardışıklı olarak incelenmesi tam anlamıyla, 5. sınıf programında ise ülkemiz (Güzel Yurdumuz Türkiye ünitesi) ile İslamiyet'in Doğuşu, Yayılışı ve Türkler ünitesi ise kısmen bu durumu yansıtmaktadır. Yeni 4. ve 5. sınıf öğretim programlarında da ünite ve konuların sıralanması "genişleyen çevreler" programına göre yapılandırılmıştır. Ancak, yeni öğretim programında toplumun sosyal-kültürel seviyesinin kısmen yükselmesi, küresel bilgilerin medya yoluyla 8–13 yaş grubuna giderek daha fazla ulaşması yakından uzağa ilkesinin tersine öğrencilerin küresel boyutta ilgilerinin bulunması (Çin Seddi, piramitler, dünyanın en uzun vb.) programın yapılandırılmasında dikkate alınmıştır. Buna bağlı olarak öğrencilerin hazır bulunuşluk durumları, ilgi ve ihtiyaçları, bireysel farklılıklar "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanı ile yeni programda göz önüne alınmıştır (MEB, 2005: 6). İçeriğin yapılandırılmasında belirli konu ve kavramların alt sınıflardan üst sınıflara dikey yönde sarmal olarak giderek genişlemesi ve derinleşmesi "sarmal program" yaklaşımının özelliğidir. Eski ve yeni programda içeriğin düzenlenmesinde sarmal ve genişleyen çevre program yaklaşımı birlikte (kaynaştırılmış olarak) gözlenmektedir. Yeni programda tüm sınıflarda aynı adlı öğrenme alanları tematik olarak, içeriğin yapılandırılmasında genişleyen çevre ve sarmal program anlayışının kaynaştırılmış biçimde kullanılmasıyla oluşturulmuştur.

ESKİ ve YENİ 4–5. SINIF SOSYAL BİLGİLER PROGRAMLARININ ÜNİTE BAZINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Eski ve yeni programlarda içerik ile birlikte ünite ve konuların sınıflara yatay ve dikey dağılımında da önemli değişiklikler göze çarpar. Bu değişiklikler aşağıdaki gibi kategorize edilebilir.

- İçerik olarak benzeyen bazı konu ve ünitelerin dikey yönde yani üst veya alt sınıflara (6., 7., 8. sınıflardan 4. ve 5. sınıflara veya tersi) aktarılması,
- İçerik olarak benzeyen bazı konu ve ünitelerin yatay yönde (aynı sınıfta belirli ünitelere) aktarılması,
- Yeni programa eski programda olmayan içerikler eklenmesi,
- Eski programda kapsamlı bir şekilde yer alan bazı konuların yeni programda sınırlı ve dolaylı olarak ele alınması,
- Eski programda sınırlı olarak yer verilen bazı konuların, yeni programda daha kapsamlı olarak ele alınması.

Birbirini az çok karşılayan benzer konu ve ünitelerin dikey olarak yer değiştirmesine daha önce 4. ve 5. sınıfta yer alan konuların bazılarının disiplinlerarası yaklaşımla 6. sınıfa alınması örnek olarak gösterilebilir. Nitekim ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler konularından "takvim, zaman, çağ, harita" kavramları 6. sınıfa 2. üniteye (Yeryüzünde Yaşam) alınmıştır. Bunun gibi eski program 4. sınıf "Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesi (4. ünite) içeriği yeni 6. sınıf programında "İpek Yolu'nda Türkler" ünitesine (5. ünite) ve 7. sınıf "Türk Tarihinde Yolculuk" ünitesine (3. ünite) ve "Zaman İçinde Bilim" (5. ünite) dağıtılmıştır. Türkiye'nin doğal özelliklerine değinen eski 5. sınıf "Güzel Yurdumuz Türkiye" ünitesi içeriği, yeni 6. sınıf "Yeryüzünde Yaşam" (2. ünite), "Ülkemizin Kaynakları" (3. ünite), "Ülkemiz ve Dünya" (4. ünite) ünitelerine dağıtılmıştır. Aynı şekilde eski 4. sınıf programında "İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım" ünitesi, yeni 5. sınıf programında "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesine içerik olarak benzemektedir. Ancak yeni programdaki içeriğin düzenlenme şekli, program deseni ve yaklaşım açısından öğrenci merkezli özellikleri ile dikkati çeker.

Yeni 4 ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programlarına eski 6, 7, ve 8. programlarından aktarılan ünite konularına genel olarak baktığımızda karşımıza aşağıdaki sonuçlar çıkmaktadır. Buradaki karşılaştırma daha çok eski programdaki derslerin amaç ve hedefleri ile yeni programdaki kazanımların kıyaslanmasıdır. Eski 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ünite ve konuları; yeni 4. Sınıf, 2. Ünite "Geçmişimi Öğreniyorum", 3. Ünite "Yaşadığımız Yer", 4. Ünite "Üretimden Tüketime", 5. Ünite "İyi ki Var", 6. Ünite "Hep Birlikte" ve 7. Ünite "İnsanlar ve Yönetim" ünitelerinde disiplinlerarası bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Eski 7. sınıf Sosyal Bilgiler ünite ve konuları; yeni 5. Sınıf 2. Ünite "Adım Adım Türkiye", 3. Ünite "Bölgemizi Tanıyalım", 4. Ünite "Ürettiklerimiz" ve 8. Ünite "Hepimizin Dünyası" ünitelerinde farklı disiplinlerin bakış açılarına göre değerlendirilmiştir.

Eski 4. sınıf programında "Yakın Çevremiz" ünitesinin (2. ünite) içeriği, yeni 4. sınıf "Yaşadığımız Yer" ünitesinin (3. ünite) içeriğine aktarılırken büyük ölçüde korunması, içerik olarak benzeyen bazı konu ve ünitelerin yatay yönde yer değiştirmesine örnektir. Ancak eski içerik yeni programda program deseni açısından disiplinlerarası ve yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler yaklaşımı çerçevesinde düzenlenmiştir. Yeni programda "öğrenme alanı" çerçevesinde oluşturulan üniteler ise kısmen eski program içeriğinden yararlanılmış olmasına karşın ilk defa yeni öğretim programında karşımıza çıkan bir içerik düzenlemesidir. Ünite başlıkları ve etkinlik örnekleri ise öğrenci merkezli ve öğrenci açısından konulara yaklaşımı vurgular niteliktedir. Nitekim, 2005 yeni 4. sınıf öğretim programında "Yaşadığımız Yer" ünitesinin etkinlik örnekleri içersinde kazanımlara yönelik "Define Arıyoruz", "Pilota Yardım Edelim" ve "Yaşadığımız Yeri Tanıyalım" etkinlik örnekleri de bu çerçevede tasarlanmıştır.

Yeni programda, içerik olarak eski programda yer almayan bazı ünite ve konuların bulunduğu da görülmektedir. Örneğin, 4. sınıf "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitesi, ülkeler coğrafyasından çok "küreselleşme" olgusunun yeni programda yer alması düşüncesinin bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun gibi 5. sınıf "Gerçekleşen Düşler" ve "Hepimizin Dünyası" ünitelerinin içeriğine eski 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf sosyal bilgiler programlarında hemen hemen hiç değinilmemiştir. Örneğin 5. sınıf "Gerçekleşen Düşler" ünitesinde 4. kazanım olarak belirtilen "Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önem" dışında "Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir", "Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır" ve "Yaptığı çalışmalarda kaynakları gösterir" gibi kazanımlar yeni programda ilk defa yer alan içeriklere işaret eder.

İçerik olarak yeni programda, eski programda yer alan ünite ve konuların hemen hepsine değinilmiştir. Ancak eski programda kapsamlı bir şekilde yer alan bazı konuların yeni programda sınırlı veya dolaylı olarak ele alındığı görülmektedir. Örneğin eski 4. sınıf sosyal bilgiler programı 4. ünitede (Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu ünitesi), dersin özel amaçları incelendiğinde; " tarihin konusu bilgisi", "tarihte zaman ile ilgili kısaltmalar bilgisi", "tarihin çağları ile ilgili sınıflamalar bilgisi", "Türklerin ilk yurdu ve göçlerle ilgili olgular bilgisi", "İlk Çağda Anadolu uygarlıklarını tanıyabilme", "Çevre uygarlıkların Anadolu'ya etkilerini tanıyabilme" gibi amaç ve hedeflerin içerik düzenlemesi olarak yeni 4. sınıf programında hatta 5. sınıf programında yer almadığı görülmektedir. Buna karşın eski 4. sınıf programındaki özel amaç ve hedeflerden "Anadolu'daki kültür ve uygarlığın özellikleri bilgisi", "Tarihi eserleri korumanın önemini kavrayabilme" yeni 4. ve 5. sınıf programlarında dolaylı da olsa kazanımlar başlığı altında yer almaktadır. Nitekim, yeni 4. sınıf

programında "Geçmişimi Öğreniyorum" ünitesinde 3. kazanım "Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir", 4. kazanım "Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir" eski ünite ve konularının içeriğine kısmen ve dolaylı olarak değinildiğine işaret eder. Bunun gibi yeni 5. sınıf "Adım Adım Türkiye" ünitesinde "Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve yapıtları tanır" kazanımı da (1. kazanım) aynı çerçevede değerlendirilebilir. Öte yandan eski 4. sınıf programında "Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinin özel amaç ve hedeflerinin bazılarının yeni 6. sınıf "İpek Yolunda Türkler"," Yeryüzünde Yaşam", 7. sınıf "Zaman İçinde Bilim" ünitelerinde çeşitli kazanımlar olarak yer aldığı görülmektedir.

Eski programda sınırlı olarak yer verilen bazı konuların yeni programda daha kapsamlı olarak ele alındığı da gözlenmektedir. Eski 4. sınıf "Aile, Okul ve Toplum Hayatı" ünitesi içerisinde "Toplum Hayatımız" başlığı altında alt başlık olarak belirtilen "Toplum Hayatını Düzenleyen Kurallar ve Bize Düşen Görevler" konuları vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler **anlayışı** çerçevesinde yönetim ve sivil organizasyonlar sınırlı olarak ele alınmıştır. Ancak yeni 4. sınıf programında "İnsanlar ve Yönetim" ünitesinin kazanımları ve etkinlik örnekleri incelendiğinde konunun oluşturmacı ya da yapılandırmacı (constructivist) ve yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler yaklaşımı çerçevesinde öğrenci merkezli ve oldukça kapsamlı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Bu çerçevede yeni 4. sınıf programında, "İnsanlar ve Yönetim" ünitesinde "Kamuoyunun yerel yönetimlere etkisine örnekler verir" kazanımı ile "Bir gezi yapalım (Yerel yönetim birimlerine tanıtım amaçlı bir gezi düzenlenir)", "Oyun parkı istiyoruz (herhangi bir konuda belediye başkanına dilekçe yazılır)" etkinlik örnekleri dikkati çeker. Ayrıca eski 4. ve 5. sınıf programlarında bireyin kendini tanıması ve haklarını öğrenmesine yönelik amaç ve hedeflere pek rastlanmaz iken, yeni 4. sınıf programında "Kendimi Tanıyorum", 5. sınıf programında "Haklarımı Öğreniyorum" üniteleri tamamen bireyin kendini tanıması ve haklarını öğrenmesine yönelik kazanımlar içermektedir.

Çizelge 6: Eski 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programları ile yeni sosyal bilgiler programlarının (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) ünite bazında karşılaştırılması.

ESKİ 4. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELERİ	**YENİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA (4, 5, 6, 7, 8. sınıflar) İLİŞKİLİ OLDUĞU ÜNİTELER**
1) Aile, Okul ve Toplum Hayatı	*1)* **4. Sınıf:** I. Ünite- "Kendimi Tanıyorum", II. Ünite- "Geçmişimi Öğreniyorum", III. Ünite- "Üretimden Tüketime", VI. Ünite- "Hep Birlikte", VII. Ünite- "İnsanlar ve Yönetim". **5. Sınıf:** I. Ünite- "Haklarımı Öğreniyorum", VI. Ünite- "Toplum İçin Çalışanlar". **6. Sınıf:** VI. Ünite- "Demokrasinin Serüveni". **7. Sınıf:** I. Ünite- "İletişim ve İnsan İlişkileri", VI. Ünite- "Bir arada Olmak İçin", VII. Ünite- "Yaşayan Demokrasi". **8. Sınıf:** IV. Ünite- "Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar".
2) Yakın Çevremiz	*2)* **4. Sınıf:** III. Ünite- "Yaşadığımız Yer". **5. Sınıf:** II. Ünite- "Adım Adım Türkiye". **6. Sınıf:** II. Ünite- "Yeryüzünde Yaşam" üniteleri.
3) İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım	*3)* **4. Sınıf:** III. Ünite- "Yaşadığımız Yer", **5. Sınıf:** II. Ünite- "Adım Adım Türkiye", III. Ünite- "Bölgemizi Tanıyalım". **6. Sınıf:** III. Ünite- "Ülkemizin Kaynakları". **7. Sınıf:** II. Ünite- "Ülkemizde Nüfus".
4) Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu	*4)* **4. Sınıf:** II. Ünite- "Geçmişimi Öğreniyorum". **6. Sınıf:** V. Ünite- "İpek Yolunda Türkler". **7. Sınıf:** V. Ünite- "Zaman İçinde Bilim" üniteleri.
ESKİ 5. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELERİ	**YENİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA (4., 5., 6., 7., 8. sınıflar) İLİŞKİLİ OLDUĞU ÜNİTELER**
1) Vatan ve Millet	*1)* **4. Sınıf:** II. Ünite- "Geçmişimi Öğreniyorum", V. Ünite- "İyi ki Var", VI. Ünite- "Hep Birlikte", VII. Ünite- "İnsanlar ve Yönetim". **5. Sınıf:** I. Ünite- "Haklarımı Öğreniyorum", VI. Ünite- "Toplum İçin Çalışanlar", VII. Ünite- "Bir Ülke Bir Bayrak". **6. Sınıf:** III. Ünite- "Hepimizin Kaynakları", VI. Ünite- "Demokrasinin Serüveni". **7. Sınıf:** VI. Ünite- "Bir Arada Olmak İçin", VII. Ünite- "Yaşayan Demokrasi". **8. Sınıf:** Tüm üniteler.
	2) **4. Sınıf:** II. Ünite- "Geçmişimi Öğreniyorum", VII. Ünite- "İnsanlar ve Yönetim". **5. Sınıf:** II. Ünite- "Adım Adım Türkiye", V. Ünite- "Gerçekleşen Düşler". **6. Sınıf:** I. Ünite- "Sosyal Bilgiler Öğreniyorum", VI.

2) Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk?	Ünite- "Demokrasinin Serüveni", VII. Ünite- "Elektronik Yüzyıl". **7. Sınıf:** I. Ünite- "İletişim ve İnsan İlişkileri". **8. Sınıf:** Tüm üniteler.
3) Güzel Yurdumuz Türkiye	*3)* **4. Sınıf:** III. Ünite- "Yaşadığımız Yer", IV. Ünite- "Üretimden Tüketime", V. Ünite- "İyi ki Var". **5. Sınıf:** I. Ünite- "Adım Adım Türkiye", II. Ünite- "Bölgemizi Tanıyalım", III. Ünite- "Ürettiklerimiz", VIII. Ünite- "Hepimizin Dünyası". **6. Sınıf:** II. Ünite- "Yeryüzünde Yaşam", III. Ünite- "Ülkemizin Kaynakları", IV. Ünite- "Ülkemiz ve Dünya".
4) İslamiyet'in Doğuşu, Yayılışı ve Türkler	*4)* **4. Sınıf:** II. Ünite- "Geçmişimi Öğreniyorum". **6. Sınıf:** IV. Ünite- "İpek Yolunda Türkler", VII. Ünite- "Demokrasinin Serüveni". **7. Sınıf:** III. Ünite- "Türk Tarihine Bir Yolculuk".

Yeni Programın Güçlü ve Zayıf Yönleri

Çağın gereksinimlerine cevap vermeyen, uygulanan düzenlemelerin etkili sonuç vermediği eski sosyal bilgiler öğretim programının reform niteliğinde yapısal ve köklü değişimi kaçınılmaz bir durumdur. Bu çerçevede Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırlamakta olduğu taslak sosyal bilgiler öğretim programlarının (4–5) olumlu ve gerekli bir gelişme olduğu söylenebilir. Ancak yeni öğretim programlarının olumlu yanları olduğu gibi tartışmaya açık yönlerinin de olduğunu belirtmek gerekir. Aşağıda programın güçlü ve zayıf yönleri özlü bir şekilde verilmiştir (Çizelge 7).

Çizelge 7: Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Güçlü ve Zayıf Yönleri.

GÜÇLÜ YÖNLERİ	ZAYIF YÖNLERİ
Çok disiplinli ve disiplinlerarası program desenine göre hazırlanması isabetlidir.	Sınırları belirsiz geniş kapsamlı ünite ve konular yetiştirilemeyeceğinden eskisi gibi dershane, kurslar ve özel öğretmenler öğretim programının önüne geçebilecektir.
Esnek yapısı ile bilgi toplumuna uygun olması	Türkiye nüfusunun yarıya yakın kısmı halen tarım toplumudur, sanayi toplumu aşaması tamamlanmamıştır, bilgi toplumu düzeyi ise büyük kentlerde toplumun çok küçük bir yüzdesi tarafından yaşanmaktadır. Bilgi toplumuna dayalı yeni programın bu açıdan da topluma uygunluğu ve özgünlüğü tartışılır. Diğer şartlar bir tarafa bırakılırsa, programın başarısı aile ve çevre şartlarına fazla bağımlı görülmektedir.
Aktif eğitim ve etkinlik tabanlı, öğrenci merkezli oluşu, çoklu zeka kuramını dikkate alması. Yapılandırmacı anlayışa göre tasarlanmış olması. Öğrencilerin ifade etme becerilerini geliştirmesi. Öğrencileri sınav stresinden uzaklaştırması.	Ölçme-değerlendirme sistemi yeterince nesnel değildir. Çeşitli zeka tiplerine sahip öğrencilerin süreç bazlı değerlendirmesi için öğretmene yardımcı gelişmiş rehberlik hizmetleri gerektirir. Ayrıca öğretmen merkezli anlatım modelini (davranışçı model) benimsemiş öğretmenlerin, öğrenci merkezli yapılandırmacılık modeline göre öğrenme sürecini yönlendirebilmesi güç olabilir.
AB'ye geçiş ve uyum için olumlu nitelikler taşıması (Mesleklerin mobilizasyonu, öğrenci dolaşımı, eğitimin uluslar arası ve AB normlarına göre standardizasyonu sürecini destekler).	Küreselleşme rüzgârına uyma eğilimi nedeniyle ulusallık bilincini erozyona uğratma riski. Ulusal vatandaşlık yerine ülke dışında şekillenen tepeden inme küresel vatandaşlık aktarımı niteliği.
Bilgiye ulaşma, öğrenmeyi öğrenme, sosyalleşme, katılım becerisi, organizasyon ve işbirliği becerilerini geliştirmesi. Kitle iletişim araçları, bilgisayar donanımı ve internet ortamı ve diğer teknolojik araç gereçlerin yeni programda geniş yer tutması. Kılavuz kitapların öğretmenin günlük plan hazırlama zorunluluğunu ortadan kaldırması.	Çeşitli ve zengin öğretim materyalleri gerektirmesine karşın bunların temin edilmesi ve hazırlanması için altyapı özellikle kırsal alanlarda çok yetersiz. Ders kitaplarına ek olarak diğer öğretim materyallerinin temini/hazırlanması büyük ölçüde öğretmene bırakılmıştır. Kılavuz kitaplarda bilgi içeriği fazla olduğundan ve derste etkinlik uygulamaları ve değerlendirilmesi vb. zaman alacağından, konular ders saatinde verimli bir şekilde işlenemeyebilir (zaman yetmeyebilir).
Öğrencilerin hayal güçlerini harekete geçirme potansiyeline sahip olması, araştırma, değerlendirme, analiz etme, sorgulama problem çözme vb becerileri kazandırması.	Türkiye çapında standart veya standarda yakın bir eğitim kalitesi yakalanması mümkün görülmüyor. Türkiye'de homojen olmayan sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve fiziksel/çevresel şartlar uygulamayı çok etkileyecektir. Özellikle birleştirilmiş sınıflarda karmaşık yeni programın

	uygulanması mümkün görülmemektedir. Ayrıca kalabalık ve geleneksel oturma düzenine göre oluşturulan sınıflarda aktif eğitim tekniklerinin uygulanması zor olacaktır. Sınıf içinde gürültü ve kargaşa ortaya çıkabilir ve bu durumun kontrolü güç olabilir.
Ürünü değil süreci değerlendirir.	Etkinlikler sırasında nereye varılacağı çok belirsiz, öngörülen kazanımlara ne derece ulaşılabileceği tartışmalıdır. Süreci değerlendiren araç ve yöntemlerin çeşitli ve karmaşık olması ölçme ve değerlendirmeyi güçleştirecektir.
Ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabının takım halinde hazırlanması olumlu bir gelişmedir.	Dersin niteliği ve ideolojik açılardan öğretmene fazla bağımlı.
Yurttaşlık aktarımı yerine "sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler" ve öğrencinin keşfetme, problem çözme, çözüme odaklanma ve karar verme, bağımsız içsel değerlendirmelerini ortaya koyabilme vb becerilerini geliştiren "yansıtıcı (Reflective) inceleme alanı olarak sosyal bilgiler" yaklaşımları esas alınmıştır.	Deneme süresi çok kısa olduğundan sistemdeki öğretmenlerin tamamının adaptasyonu mümkün görülmüyor. Öğretmen yetiştiren kurumlar için de aynı durum söz konusudur.
Yeni programda 4, ve 5. sınıflarda 8 öğrenme alanının birbirleri ile örtüşmesi bütünlüğü sağlamak açısından olumludur. Ayrıca içeriğin yapılandırılmasında "genişleyen çevre" ve "sarmal program" anlayışlarının kaynaştırılması isabetlidir.	

SONUÇ VE TARTIŞMA

Yeni sosyal bilgiler taslak programı Türk eğitim sisteminin yeniden yapılanması için önemli bir aşama olarak değerlendirilebilir. Taslak programın olumlu yönlerine değinildiğinden burada tekrar irdelemeye gerek yoktur. Ancak Türk toplumunun dönüşüm sürecinde programın tartışmalı ve eksik yönleri üzerinde durmakta yarar vardır. Bunlar sırasıyla ele alındığında aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

- Yeni taslak programda etkinlik örnekleri hacim/kapsam açısından belirsiz olduğundan programların öngörülen sürelerde (eğitim/öğretim yılı) tamamlanması güç olabilir.
- Türkiye'de bilgi toplumu nüfusun çok küçük bir oranına tekabül ederken yeni programın bilgi toplumuna yönelik tasarlanması yine bir çelişki oluşturmaktadır. Bu nedenle yeni programda ülkemizin farklı bölge, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerine hitap eden düzenlemeler yapılabilir (Yeni programda bu düzenlemeler sadece öğretmenden bekleniyor gibidir).
- Yeni program bünyesinde ölçme ve değerlendirmenin sağlıklı olabilmesi için rehberlik servisinin ve hizmet içi eğitimin daha etkin kılınması gerekmektedir.
- Küreselleşme sürecine adapte olma kaygısının ulusal değerleri erozyona uğratmasına izin verilmemelidir.
- Ülkemizin doğal ve sosyo-ekonomik/ kültürel koşulları ve diğer faktörler dikkate alınarak her türlü eğitim-öğretim materyallerinin öğretmenlere ve okullara hazır olarak sunulması sağlanmalıdır.
- Yeni öğretim programı, dersin niteliği ve ideolojik açılardan öğretmene fazla bağımlı olduğundan bazı sakıncalar doğurabilir.

Sonuç olarak bilgi toplumu sürecinde ülkemizde öğretim programlarında reform niteliğinde değişim gerekli hatta zorunludur. Ancak yeni sosyal bilgiler programının bu haliyle ülkemizin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısına fazla uygun olmadığı bir gerçektir. Program ülkemiz şartlarına uygun bazı düzenlemelerle daha verimli bir hale getirilebilir.

KAYNAKLAR

1. Aydın, C., Kaya, M. ve Özen, S. (2000). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. Doğan Yayıncılık. Ankara.
2. Aydın, C., Kaya, M. ve Özen, S. (2000). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. Doğan Yayıncılık. Ankara.

3. Dawson, G. S. Tiegs, E. W.-Adams, F. (1982). The World. New York. Ginn and Company.

4. Dinçer, A. (2005). Yeni Müfredat Eğitimin Sorunlarına Çözüm Olamaz! Web: http://, www.egitimsen.org.tr/bilgibelge/ mufredatdegerlendirme_18-04-2005.html - 59k, 29.04.2005 tarihinde alınmıştır.

5. Doğanay, A-Karakuş, M. (2004). I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi (15-17 Mayıs 2003, İzmir) Sosyal bilgiler eğitiminin genel amaçları ne olmalıdır? M.E.B. Basımevi, s 204-215. Ankara.

6. Erden, M. (Tarihsiz). Sosyal Bilgiler Öğretimi. İstanbul: Alkım Yayınevi.

7. Güngördü, E. (2001). İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Nobel Yay. Dağıtım.

8. Güleryüz, H. (2002). En son değişikliklerle İlköğretim Okulu Programı. Ankara: PegemA Yayıncılık.

9. Karagöz, D. ve diğerleri (2005). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. MEB yayınları. Ankara

10. MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü (2000). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6-7-8 sınıflar) Öğretim Programları. Ankara.

11. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2004). İlköğretim Taslak Sosyal Bilgiler Öğretim Programları (6-7-8. sınıflar). Ankara.

12. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. sınıflar) Öğretim Programı. Ankara.

13. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara.

14. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6-7. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu (taslak basım). Ankara.

15. Özcan, Ş. (2004). Yeni hazırlanan Müfredatın Görünmeyen Yüzü. Eğitimin Sesi Dergisi (Türk Eğitim-Sen), 9, 3-5.

16. Öztürk, C.-Dilek, D. (2002). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. C. Öztürk-D. Dilek (Editör): Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları. Pegem A yayıncılık. s: 47–81. Ankara

17. Selçuk, Z. (2005). http://www.meb.gov.tr/index1024.htm,29/04/2005 tarihinde yararlanılmıştır.

18. Sönmez, V. (1998). Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu. Ankara: Ertem Basım Yay. Dağ. Ltd. Şti.

19. Şahin, C ve diğ., (2001). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu. (Editör): L. Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

20. Tekerek, M. ve diğerleri (2005). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. MEB yayınları. İstanbul.

21. TÜBA (2005). Türkiye Bilimler Akademisi'nin Milli Eğitim Bakanlığı Yeni Müfredat Programı ile İlgili Genel Görüş ve Önerileri. Yeniden İmece Derg., 1 (3), 66-69.

22. Yıldırım, A. (1996). Disiplinlerarası Öğretim Kavramı Ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar. Hacettepe Ün. Eğt. Fak. Dergisi, 12, 89–94.